

Недопад Г. В., голова Волинської обласної ради, Україна

ORCID: 0000-0002-7692-861X

e-mail: dm@lntu.edu.ua

Методичні підходи до оцінки бюджетної ефективності територій

Анотація. Розглянуто наявні методичні підходи до оцінки бюджетної ефективності територій та виявлено, що вони базуються на традиційних методологічних засадах і передбачають аналіз абсолютних, відносних показників, інтегральних індексів і ранжування тощо; не мають єдиного бачення щодо набору оціночних показників; переважно зосереджують увагу на оцінці структури бюджету і окремих складових його дохідної та видаткової частин.

Систематизація існуючих методичних підходів, аналіз їх переваг та недоліків дозволила обґрунтувати необхідність вдосконалення наявного набору показників та сформувати більш об'єктивну методику діагностики, що включає такі напрями оцінки як стан бюджету; фінансова спроможність бюджету; міжбюджетні відносини; фінансова самостійність; бюджетне навантаження; результативність бюджетування; бюджетний менеджмент. Такий методичний підхід до діагностики дозволить комплексно оцінити рівень бюджетної ефективності територій України в умовах децентралізації і розробити довгострокову бюджетну стратегію на місцях.

Ключові слова: територія; методичні підходи; діагностика; бюджетна ефективність.

Nedopad G. V., Chairman of the Volyn Regional Council, Ukraine

Methodical Approaches to the Assessment of Budget Efficiency of Territories

Annotation. Introduction. According to the principles of the program-target method of budgeting, the diagnosis of budget efficiency of territories is the key goal of assessing the implementation of regional policy and improving the efficiency of budget funds, which, in turn, will not only determine the effectiveness of this process. Therefore, assessing the level of budget efficiency of territories is a mandatory element of financial management at the local level.

The purpose of the article is to study the methodological approaches of scientists to assess the budget efficiency of territories and on their basis the formation of the author's directions of assessment of the object of study.

Results. It is investigated that in recent years there have been positive trends in the socio-economic development of the state as a whole and its regions in particular, but still the development of individual regions remains asymmetric due to the inability of territories to accumulate the necessary financial resources to local budgets. places, which, in turn, does not contribute to providing appropriate conditions for the structural development of the regions. The existing methodological approaches are systematized, their advantages and disadvantages are analyzed and it is found that they are based on traditional methodological principles and provide for the analysis of absolute, relative indicators, integrated indices and rankings, etc.; do not have a single vision for a set of indicators; mainly focus on assessing the structure of the budget and the individual components of its revenue and expenditure parts. The necessity of improvement of a technique of diagnostics of budgetary efficiency of territories which will provide the analysis in the following directions is substantiated: the state of the budget; financial capacity of the budget; intergovernmental relations; financial independence; budget load; budgeting efficiency; budget management.

Conclusions. The system of the formed directions will allow to estimate a level of budgetary efficiency of territories of Ukraine in the conditions of decentralization and to develop long-term budgetary strategy on places.

Keywords: territory; methodical approaches; diagnostics; budget efficiency

JEL Classification: B41, H72, R51.

Постановка проблеми. Протягом останніх років існують позитивні тенденції в соціально-економічному розвитку держави в цілому і її регіонів зокрема. Проте і досі розвиток окремих регіонів залишається асиметричним, що зумовлено неспроможністю територій акумулювати необхідний обсяг фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. Хронічний дефіцит бюджетних коштів на місцях не сприяє забезпеченню відповідних умов для структурної розбудови регіонів [1, с. 11].

Відповідно до принципів програмно-цільового методу бюджетування саме діагностика бюджетної ефективності територій є ключовою метою оцінки реалізації регіональної політики і підвищення ефективності використання бюджетних коштів, що

дозволить не лише визначити результативність даного процесу, а й встановити «ціну» цієї результативності. Тому оцінка рівня бюджетної ефективності територій є обов'язковим елементом фінансового менеджменту на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика формування й виконання бюджету і бюджетного процесу досліджувалася зарубіжними вченими, зокрема Ш. Бланкартом, Р. Зоді, Ф. Мошером, М. Махсуном, Б. Райзбергом, Р. Хакетом, С. Ананенком, М. Васильєвою, Т. Сорокіною та О. Сухарьовим.

Також з окресленої тематики опубліковано значну кількість змістовних праць вітчизняними науковцями. Так, проблема оцінки бюджетної самостійності та

стійкості територій є сферою наукових інтересів таких вчених: І. Вахович, Г. Возняк, І. Камінської, Л. Костирко, Л. Лисяк, А. Лучка, О. Лютої, І. Сторонянської, Ю. Раделецького, А. Пелехатого, І. Боярко, О. Грубляк, Л. Рябушка, Н. Пігуль та інших.

Проблему фінансового забезпечення територіальних громад досліджували: В. Глонті, М. Жиєнбаєв, Р. Манвелідзе, В. Загорський, М. Лучко, Ю. Ковбасюк і ін.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розгляд методичних підходів до оцінки бюджетної ефективності територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом Бюджетний кодекс України [2] не встановлює конкретних критеріїв чи показників, які могли б допомогти визначити ефективність бюджету територій. Ось чому в науковій літературі є різні методичні підходи стосовно даного питання, кожен з яких містить свій власний перелік показників або дублює один одного, ускладнюючи здійснення діагностики даного процесу. Відсутність комплексного бачення механізму перетворення бюджетної децентралізації на реальний інструмент забезпечення розвитку територій не дозволяє місцевим органам влади повною мірою задовольнити потреби населення у суспільних благах. Тому, зважаючи на вищезазначене, розглянемо існуючі методики та сформуємо власне бачення системи критеріїв та показників, що дозволять об'єктивно оцінити рівень ефективності формування та виконання основного фінансового плану територій.

У цілому розгляд наявних методичних підходів дозволив виділити ряд напрямів діагностики бюджетної ефективності територій.

Так, Р. Хакет вважає, що результативними критеріями використання бюджетних ресурсів є: якість; продуктивність, ефективність; трудомісткість; рентабельність [3, с. 111–112]. Тобто вчений базує свій підхід на методі програмно-цільового бюджетування, основною метою застосування якого є встановлення рівня результативності. Така позиція є обґрунтованою, проте нині в умовах децентралізації даний перелік критеріїв та показників є неповним і не дозволяє діагностувати реальний рівень бюджетної ефективності територій.

Сухарев О. вважає, що бюджетну ефективність територій слід розпочинати з визначення типу структури бюджету (збалансований, дефіцитний, профіцитний), опису структурної проблеми (подання поточної та бажаної структури бюджету), аналізу виконання завдань бюджету і бюджетної політики та, за отриманими результатами, конкретизації їх на наступні періоди [4, с. 26]. Також С. Тамбурака та його співавтори пропонують оцінювати рівень бюджетної ефективності регіону шляхом порівняння реалізації бюджету з цільовим бюджетом [5, с. 8–11]. Їхні дослідження базувалися на методичному підході М. Махсуна, а саме на розрахунку рівня ефективності місцевого бюджету: визначення співвідношення

реалізованого бюджету до цільового [5, с. 8; 6]. На нашу думку, дані методичні підходи розкривають зміст проблематики дослідження, проте відсутність деталізації показників, за якими вони повинні діагностуватися, вимагає розгляду інших методичних підходів в даному аспекті.

На думку О. Грубляк, М. Карвацького та А. Жаворонка, комплексна оцінка бюджетної ефективності територій передбачає визначення ефективності окремих складових даного процесу та сукупного результату в цілому [7, с. 109]. Автори на основі досліджень Т. Бугая представили критерії за методом бальної оцінки, а саме: умови бюджетного планування; послідовність основних напрямів фіскальної політики; співвідношення фактичних і запланованих доходів/видатків бюджету; відповідність їх структури; наявність фінансових порушень; частка витрачених бюджетних коштів; умови подання звітів з виконання бюджету; їх повнота; графік і умови його затвердження; кількість змін, внесених до нього; публікація бюджетної інформації на офіційних сайтах; проведення громадських слухань з бюджетних питань, інші [8, с. 110; 7, с. 109]. Отже, автори пропонують порівнювати фактичні результати із запланованими; аналізувати причини; проводити обговорення результатів оцінки та впроваджувати необхідні коригувальні дії. Безперечно, усі наведені критерії повинні входити в певний блок оцінки бюджетної ефективності територій. Однак, вважаємо, бальний метод оцінювання має недоліки (наприклад, від'ємне значення одного з критеріїв може в результаті показати задовільний бал за рахунок однієї успішної позиції, яка компенсує кілька негативних значень) і може призвести до формалізації діагностичного процесу.

Вахович І., досліджуючи залежність між отриманими результатами і витраченими для цього фінансовими ресурсами, формує наступні критерії бюджетної ефективності територій [9, с. 50–52]: ефективність: поточна (виконання бюджетів) та стратегічна (вплив управлінських рішень місцевих органів влади на бюджетний процес в регіонах); фінансова стійкість: характеристика структури джерел фінансування розвитку територій; економічність: оцінка рівня витрат, понесених у процесі виконання суспільних благ, вирішення проблемних питань; оцінка бюджетного дефіциту, розрахунків за бюджетним боргом; оцінка виконання бюджетних зобов'язань. Отже, методичний підхід І. Вахович дозволяє визначити ефективність/неефективність використання бюджетних ресурсів у регіонах та розподільчих процесів в цілому, виявити сильні та слабкі сторони регіонального менеджменту бюджетного забезпечення, сформулювати стратегічні альтернативи досягнення бюджетної ефективності територій на наступні періоди.

Цікавим підходом до діагностики бюджетної ефективності територій є методика Т. Сорокіної через

визначення фінансово-бюджетної стійкості регіонів. Так, автор пропонує даний критерій розраховувати у вигляді матриці параметрів, значення якої дорівнюють 0 або 1 залежно від виконання заданих умов [10, с. 84–85; 11, с. 9–10].

Лисяк Л. та Дяченко М., погоджуючись з думкою Камінської І. щодо набору показників, які характеризують фінансову стійкість місцевих бюджетів [12, с. 174], вважають, що вона залежить від структури джерел фінансування і потребує розрахунку різних показників з використанням вихідних статистичних даних в динаміці [13, с. 63]. Вважаємо, що включені вченими у розрахунок коефіцієнти (бюджетної збалансованості; фінансової стійкості; бюджетного покриття; бюджетної заборгованості, податкової самостійності, автономії; дотаційності та інші) є показниками, що у комплексі з іншими дозволять оцінити рівень бюджетної ефективності тієї чи іншої території.

Напрямами оцінки бюджетного забезпечення територій, що досліджувала Г. Возняк, були: стан і збалансованість бюджету; міжбюджетна взаємодія; стійкість бюджету; боргове навантаження/залежність [14, с. 115]. Кожен з них передбачав розрахунок одиничних показників та індикаторів. Безперечно, даний методичний підхід заслуговує на увагу, оскільки дозволяє діагностувати рівень забезпечення території бюджетними коштами, визначити напрями їх використання, оцінити рівень взаємовідносин органів місцевого самоврядування з «центром» та рівень фінансової автономії місцевих бюджетів в умовах децентралізації, встановити особливості системи фінансового менеджменту на регіональному рівні. Крім того, змістове методичне наповнення даного підходу є простим у застосуванні та потребує здебільшого доступної вхідної інформації.

Також в процесі здійснення оцінки бюджетного потенціалу територій на фінансовій автономії місцевих бюджетів акцентував свою увагу А. Лучка [15]. А вчені О. Люта, І. Боярко і Н. Пігуль обґрунтували, що основою ефективного менеджменту процесу бюджетування і формування доходів місцевих бюджетів є аналіз як поточної, так і довгострокової їх фінансової стійкості. При цьому робили акцент на визначенні статичних і динамічних коефіцієнтів бюджетної ефективності, фінансової автономії та фінансової достатності [13, с. 196]. Погоджуємося з позиціями науковців і вважаємо, що оцінка даних коефіцієнтів та інших у взаємозв'язку дозволить визначити рівень децентралізації бюджетної системи.

Діагностика за методичним підходом М. Васильєвої передбачає комплексний підхід до оцінки ефективності використання бюджетних коштів. При цьому використовується перелік наступних показників: абсолютних, що характеризують досягнення поставлених цілей або запланованих результатів в натуральних і вартісних показниках; якісних, що відображають якість системи управління

при використанні бюджетних коштів; відносних, що вказують на «ціну» результативності в частині витрат на одиницю продукції або послуг; динамічних, що показують зміну зазначених показників у часі. Погоджуємося, що для отримання об'єктивних результатів оцінки (в тому числі і діагностики бюджетної ефективності території) необхідно мати сукупність показників та критеріїв як за абсолютним, відносним та якісним вимірами, так і за динамічним [17, с. 25].

Крім того, М. Васильєва, підтримуючи позицію С. Ананенко [18, с. 14–17], вважає, що оцінка ефективності використання бюджетних коштів повинна здійснюватися за такими критеріями як економічність, ефективність використання ресурсів і результативність понесених витрат [17, с. 27–28]. Нині існує неузгодженість між зобов'язаннями в наданні суспільству якісних бюджетних послуг і фактичними результатами в даному процесі. Вважаємо, що саме запропоновані М. Васильєвою показники дозволяють зрозуміти, що суть витрат полягає не в самому факті їх понесення, а в результатах, що будуть отримані від використання коштів місцевого бюджету.

Питання бюджетної ефективності на місцевому рівні досліджувала І. Камінська [19] під керівництвом І. Вахович. Так, в основі їхньої методики до оцінки рівня фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону лежало визначення його здатності до збалансованого задоволення потреб за такими критеріями як фінансові достатність, дієздатність та стійкість.

Також проблематику бюджетної ефективності територій за цими критеріями продовжують вивчати багато інших науковців, серед яких Н. Апатова і Р. Меджитова, Л. Рябушко та В. Койло, Г. Михайлів та інші.

Так, в основі методичного підходу Н. Апатової та Р. Меджитової лежать такі показники як точність поточних планових обґрунтувань понесених видатків і планово-розрахункових обґрунтувань виконання дохідної частини місцевого бюджету; фінансова, економічна та соціальна продуктивність бюджету; його збалансованість [20, с. 105], а в основі підходу Л. Рябушко, В. Койло – напрямами [21, с. 151]: бюджетний потенціал місцевого бюджету; фінансовий потенціал населення регіону; інвестиційний потенціал регіону.

На основі методики, запропонованої І. Вахович та І. Камінської, оцінку бюджетної спроможності регіонів України здійснювали І. Сторонянська, Х. Патицька та А. Прокопюк. На їхню думку, оцінка фінансової достатності місцевих бюджетів дозволяє визначити стан збалансованості потреб і можливостей територій, дослідити наявність та ефективність використання бюджетних ресурсів (зокрема власних фінансових), зрозуміти зацікавленість місцевих органів в нарощенні бюджетного потенціалу; оцінити фінансову

діездатність місцевих бюджетів; оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів [22, с. 13–14].

Досліджуючи зміст понять «фінансова достатність», «фінансова діездатність» та «фінансова стійкість» в контексті регіону [23, с. 134], встановлено, що перша визначає фінансову здатність території забезпечувати свої потреби в повному обсязі; друга – оптимально розподіляти та ефективно використовувати фінансові ресурси, а також нарощувати свій фінансовий потенціал; третя – протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним впливам з дотриманням якісної структури джерел фінансування. Тому погоджуємося з вченими, що аналіз за цими критеріями дозволяє комплексно діагностувати стан розвитку локальних бюджетів, визначити сильні та слабкі сторони їх функціонування, встановити можливості та загрози.

Костирко Л. та Велентейчик Н. аналізують бюджетну ефективність територій за такими напрямками і показниками [24, с. 86]: фінансова збалансованість (бюджетне покриття; стійкість бюджету; загальна податкова стійкість; покриття видатків трансфертами); фінансова самостійність (бюджетна залежність; податкова самостійність; стійкість дохідної бази та частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів); ефективність бюджету (дефіцитність місцевого бюджету; бюджетна результативність; бюджетна забезпеченість населення та стабільність дохідної частини бюджету). Представлена методика з деталізацією коефіцієнтів дозволяє проаналізувати здатність бюджету покривати свої видатки за рахунок різних статей надходжень, оцінити рівень фінансової самостійності від державного бюджету та визначити результативність управління місцевих органів влади. Тому при формуванні власного методичного підходу до оцінювання бюджетної ефективності територій певні коефіцієнти будуть використані.

Аналітичне дослідження рівня бюджетної децентралізації територій в умовах реформування системи місцевого самоврядування здійснювали Ю. Раделецький, А. Пелехатий та О. Квасній. Так, напрямками їхнього методичного підходу є: бюджетна децентралізація за доходами і видатками; фінансова стійкість місцевих бюджетів за трансфертами. Кожен з напрямків передбачав розрахунок певних коефіцієнтів [25, с. 93–100]: децентралізації доходів; децентралізації податкових доходів; бюджетної результативності; податкової самостійності; децентралізації доходів місцевих бюджетів за ВРП; темп росту доходів місцевих бюджетів на 1 ос.; бюджетного покриття; виконання бюджетних повноважень; бюджетної результативності за видатками; інвестиційної спрямованості бюджетних видатків; частки видатків місцевих бюджетів у ВРП регіону; темп росту видатків місцевих бюджетів на 1 ос.; бюджетної залежності; бюджетної результативності трансфертів; дотаційної залежності; частки субвенцій в структурі видатків місцевих

бюджетів; співвідношення трансферту, переданого з місцевого бюджету у державний, до трансферту, переданого з державного бюджету до місцевого. В цілому дана методика заслуговує на увагу, оскільки визначення трьох інтегральних індексів на основі набору розрахованих коефіцієнтів та здійснення ранжування регіонів за рівнем їх бюджетної децентралізації дозволяє всебічно оцінити та порівняти особливості розвитку місцевих бюджетів, виявити сильні та слабкі сторони забезпечення їх фінансовими коштами, сформулювати стратегії для вирішення проблем у розвитку територій в умовах децентралізації.

Методика оцінки показників бюджетної децентралізації, запропонована Л. Джаферовою, передбачає аналіз взаємовідносин між центральними і місцевими органами влади; зіставлення дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів у загальній сумі зведеного бюджету; оцінку їх ролі у фінансуванні основних витрат зведеного бюджету; визначення стану залежності місцевих бюджетів від регульованих доходів; дослідження механізму трансфертної політики; встановлення рівня міжбюджетних взаємин [26, с. 384–390]. Також в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку стану економічної безпеки України вітчизняними науковцями запропоновано вимірювання фінансової децентралізації доходів і видатків; узагальнюючого показника фінансової децентралізації [27]. На нашу думку, дані підходи дозволяють оцінити рівень фінансової децентралізації, що, в свою чергу, є базою для визначення рівня бюджетної ефективності регіонів України.

Колектив науковців під керівництвом І. Луїної, аналізуючи бюджетну децентралізацію, формують наступний перелік коефіцієнтів [28]: децентралізації видатків і доходів; децентралізації податкових доходів; фінансової залежності. Вважаємо, даний методичний підхід показує лише динаміку та структуру місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації, що є не достатнім для здійснення комплексного діагностування бюджетної ефективності територій.

Успішність реалізації реформи фінансової децентралізації залежить виключно від створення фінансово спроможних ОТГ. Так, Група фінансового моніторингу при Мінрегіон України пропонує оцінювати їх фінансову спроможність за такими індикаторами: власні доходи на 1-го мешканця; дотаційність бюджетів; питома вага видатків на утримання апарату управління у власних фінансових коштах; капітальні видатки на 1-го мешканця, за винятком власних надходжень бюджетних організацій [29]. Хоча запропонований порядок розрахунку фінансової спроможності ОТГ і має рекомендаційний характер, проте дозволяє встановити їх здатність за наявності власних ресурсів забезпечити розвиток території, якісний рівень надання послуг та підвищити рівень добробуту мешканців громад.

Лучко М. свою увагу зосереджував на аналізі ефективності наповнення бюджетів ОТГ та діяльності органів влади у процесі бюджетування. В основі його методичного підходу лежать наступні показники [30, с. 99; 31, с. 124]: обсяг надходжень власних доходів бюджету об'єднано-територіальної громади на одного мешканця ОТГ; динаміка надходжень місцевих податків та їх факторний аналіз; обсяг базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів без врахування субвенцій з державного бюджету; частка видатків на утримання апарату управління ОТГ в обсязі власних доходів загального фонду; ефективність проведених видатків та їх вплив на наповнення бюджету ОТГ.

Глонті В., Жиєнбаєв М. та Манвелідзе Р. переконані, що жодна з ОТГ, не знаючи статусу свого територіального бюджету, не змогла б виконати функції управління економічними та соціальними процесами на їх територіях, прийняти ефективні рішення, відповідні конкретним ситуаціям. Тому ці науковці [32, с. 2] пропонують здійснювати діагностику в 3-и етапи: бюджетування (експертне дослідження

місцевого бюджету щодо його основних параметрів), впровадження (аналіз поточного стану бюджету та вивчення динаміки його доходів і витрат), результат (оцінка ефективності використання бюджетних ресурсів). Загалом, на думку вчених, рівень стабільності місцевого бюджету (абсолютно стабільний, нормальний, нестабільний і кризовий стани) визначається обсягом джерел, необхідних для забезпечення мінімальної його стійкості. Вважаємо, включена в методику система показників (індекс структури і динаміки доходів бюджету; абсолютні та відносні показники сальдо бюджету; індекс пропорційності доходів і видатків у бюджеті; індекс витратності бюджетних ресурсів у межах поточного бюджету; індекс ліквідності бюджету) дозволяє оцінити якість регіонального бюджетного процесу, виявити недоліки та причини їх виникнення.

Аналіз наведених підходів до оцінки бюджетної ефективності регіонів дозволяє зробити наступні узагальнення щодо використання тих чи інших критеріїв та відповідних їм показників (табл. 1).

Таблиця 1. Узагальнення визначальних методичних положень щодо діагностики бюджетної ефективності територій

Напрями діагностики	Критерії	Показники
Стан бюджету	збалансованість бюджету	– бюджетне покриття
		– бюджетна забезпеченість
		– співвідношення обсягу фактичних і запланованих доходів/видатків бюджету
		– співвідношення структури фактичних і запланованих видатків
		– частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення
		– темпи зростання доходів бюджету
Фінансова спроможність бюджету	стійкість	– частка дефіциту бюджету у ВВП
		– фінансова стійкість
	достатність	– податкова стійкість
	дієздатність	– фінансова достатність
Міжбюджетні відносини	взаємодія	– дотаційність
		– частка субвенцій в структурі доходів
		– концентрація власних доходів
Фінансова самостійність	фінансова незалежність	– автономія
Бюджетне навантаження	боргова залежність	– фіскальна самостійність
		– розрахунки за бюджетним боргом
Результативність бюджетування	якість	– виконання бюджетних зобов'язань
		– рівень задоволеності в потребі
	продуктивність	– відповідність вимогам
	ефективність	– обсяг наданих суспільних благ
	трудомісткість	– частка отриманого зиску в загальному обсязі витрачених ресурсів
рентабельність	– співвідношення між результатами і виконавцями	
Бюджетний менеджмент	планування	– розмір витрат на одиницю суспільного блага
		– умови бюджетного планування
	організація	частка видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах
		– умови подання звітів з виконання бюджету
контроль	координація	– послідовність основних напрямів бюджетної політики
		– графік і умови затвердження бюджету законодавчим органом
		– публікація бюджетної інформації на офіційних сайтах;
	контроль	– проведення громадських слухань з бюджетних питань
		– наявність фінансових порушень
		– повнота звітів з виконання бюджету
координація	координація	– дотримання бюджетного процесу
		– зміни, внесені в бюджет законодавчим органом
		– вплив управлінських рішень місцевих органів влади на бюджетний процес

Джерело: узагальнено авторами

Висновки. У цілому критичний аналіз методичних підходів до діагностики бюджетної ефективності територій дозволяє встановити, що: в їх основі лежить аналіз абсолютних, відносних показників, інтегральних індексів і ранжування; нині відсутнє єдине бачення системи критеріїв та коефіцієнтів; у більшості підходах увага зосереджена на структурі бюджету (збалансованості) і окремих складових його дохідної та видаткової частин тощо. Таким чином, систематизація

наявних методичних підходів щодо теми дослідження, аналіз їх переваг та недоліків дозволяє обґрунтувати необхідність вдосконалення наявного набору показників та сформулювати більш об'єктивну методичку діагностики, що дозволить комплексно оцінити рівень бюджетної ефективності територій України в умовах децентралізації і розробити довгострокову бюджетну стратегію на місцях.

Література:

1. Баєтул Г. П. Оцінка бюджетного механізму у контексті проведення фінансової децентралізації. *Modern Economics*. 2019. № 1. С. 11–14. DOI : [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-02).
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 17.10.2020).
3. Хакет Р. Програмно-цільовий метод : навч. посіб. Washington : Barents Group. 1999. Р. 111–112.
4. Tamburaka S., Dali N., Fathurrachman M. F., Yusuf. Analysis of the effectiveness and efficiency of performance based shopping budget in the Government of Kendari City. *Journal of Business and Management*. Vol 22. Issue 5. Ser. VIII. P. 7–11. DOI: <https://10.9790/487X-2205080711>
5. Mahsun Mohamad. Measurement of Public Sector Performance. Yogyakarta : BPFE, 2006.
6. Сухарев О. С. Бюджетные расходы, эффективность и приоритеты развития экономики. *Финансовый журнал*. 2015. № 1. С. 17–28.
7. Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/18.pdf (дата звернення: 18.10.2020).
8. Hrubliak O. M., Karvatskyi M. V., Zhavoronok A. V. Methodical approaches to assess the efficiency of the budget process in Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2(14). Ч. 2. С. 108–113. DOI : [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2\(14\)-108-113](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-108-113)
9. Вахович І. М. До питання оцінки ефективності витрачання бюджетних коштів. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 46–53.
10. Сорокина Т. В. Оценка финансово-бюджетной устойчивости муниципальных образований. *Вестник Байкальского государственного университета экономики и права*. 2013. № 5. С. 83–87.
11. Сорокина Т. В. Особенности местных бюджетов и межбюджетных отношений. *Финансы, учет, аудит*. 2015. № 8. С. 8–11.
12. Камінська І. М. Діагностика фінансової стійкості регіонів України. *Економічні науки*. Вип. 5(20). 2008. С. 168–182.
13. Лисяк Л. В., Дяченко М. К. Оцінка бюджетної стійкості: регіональний аспект. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Сер. Економічні науки*. 2011. № 2. С. 62–68.
14. Возняк Г. В. Методичний інструментарій оцінювання бюджетного забезпечення регіону. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 110–120.
15. Лучка А. В. Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2009. 20 с.
16. Люта О. В., Боярко І. М., Пігуль Н. Г. Удосконалення методів оцінки фінансової стійкості місцевого бюджету. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9(135). С. 194–201.
17. Васильева М. В. Оценка эффективности и результативности использования бюджетных средств при проведении финансового контроля. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2011. № 13(55). С. 24–34.
18. Ананенко С. А. Повышение эффективности бюджетных расходов с помощью аналитических возможностей БОР. *Финансы*. 2006. № 11. С. 14–21.
19. Вахович І. М., Камінська І. М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізм забезпечення : монографія. Луцьк : Надстир'я. 2009. 397 с.
20. Апатова Н. В., Меджитова Р. Ш. Оцінка ефективності місцевих бюджетів. *Економіка Крима*. 2010. № 4(33). С. 104–107.
21. Рябушка Л. Б., Койло В. В. Аналітична оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів. *БІЗНЕСІНФОРМ*. № 11. 2013. С. 148–155.
22. Сторонянська І. З., Патицька Х. О., Прокопюк А. Бюджетна спроможність регіонів України: порівняльний аналіз і напрямки нарощення. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. № 1–2. С. 10–17.
23. Поліщук В. Г., Вахновська Н. А., Іванова І. О. Концептуальна модель фінансової спроможності регіонів держави. *Економічний форум*. 2016. № 3. С. 131–137.
24. Костирко Л. А., Велентейчик Н. Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Финансовий простір*. 2016. № 1. С. 83–92.
25. Раделицький Ю. О., Пелехатий А. О., Квасній О. Р. Інтегральне оцінювання рівня бюджетної децентралізації регіонів України. *Вісник Львівського університету. Сер. Економіка*. 2018. Вип. 55. С. 90–101.
26. Джаферова Л. Р. Оценка приоритетности распределения бюджетных ресурсов региона. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2005. Вип. 210. С. 384–390.
27. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку стану економічної безпеки України : наказ М-ва економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 17.12.2020).
28. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / за ред. І. О. Луніної. Київ : НАН України, 2016. 70 с.
29. Фінансова спроможність бюджетів перспективних об'єднаних територіальних громад : матеріали Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні (за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» та проекту SKL International) / Казюк Я., Демиденко С., Венцель В., Герасимчук І. URL: [finance.pdf \(decentralization.gov.ua\)](https://finance.pdf(decentralization.gov.ua)) (дата звернення: 23.10.2020).
30. Luchko M. Economy of Ukraine: The analysis of the innovative way of the development. *Economics, management and sustainability*, 2017. №2(2). P. 95–103. DOI : <https://doi.org/10.14254/jems.2017.2-2.10>
31. Лучко М. Р. Децентралізація: окремі питання методички аналізу ефективності управління коштами місцевих бюджетів. *Галицький економічний вісник*. 2018. № 2. С. 121–128.
32. Glonti V., Zhiyenbayev M., Manvelidze R. The method of estimating the regional budgetary process. *MATEC : Web of Conferences*. 2018. Vol. 212. P. 1–6. DOI : <https://doi.org/10.1051/mateconf/201821208029>.

References:

1. Bajetul, Gh. P. (2019). Assessment of the budgetary mechanism in the context of financial decentralization. *Modern Economics*, 1, 11–14 [in Ukrainian]. DOI : [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-02).
2. Ministry of Finance of Ukraine (2010). Budget Code of Ukraine (Order No. July 8). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].
3. Khaket, R. (1999). *Program-target method*. Washington: Barents Group [in English].
4. Tamburaka S., Dali N. & Fathurrachman M. F. (2020). Analysis of the effectiveness and efficiency of performance based shopping budget in the Government of Kendari City. *Journal of Business and Management*, Vol. 22, Issue 5, Ser. VIII, 7–11 [in English]. DOI: <https://10.9790/487X-2205080711>
5. Mahsun, Mohamad. 2006. Measurement of Public Sector Performance. Yogyakarta: BPFE.
6. Sukharev, O. S. (2015). Budget expenditures, efficiency and priorities of economic development. *Fynansovyj zhurnal*, 1, 17–28 [in Russ.].
7. Bughaj, T. V. (2015). Methodical approaches to assessing the effectiveness of the budget process in Ukraine. *Efektyvna ekonomika*, 9. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/18.pdf [in Ukrainian].
8. Hrubliak, O. M., Karvatskyi, M. V. & Zhavoronok, A. V. (2018). Methodical approaches to assess the efficiency of the budget process in Ukraine. *Naukovyj visnyk Polissja*, 2(14), ch. 2, 108–113 [in Ukrainian]. DOI : [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2\(14\)-108-113](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-108-113)
9. Vakhovych, I. M. (2014). On the question of assessing the effectiveness of spending budget funds. *Ekonomichnyj forum*, 2, 46–53 [in Ukrainian].
10. Sorokyna, T. V. (2013). Assessment of the financial and budgetary sustainability of municipalities. *Vestnyk Bajkalskogho ghosudarstvennogho unyversyteta ekonomyky y prava*, 5, 83–87 [in Russ.].
11. Sorokyna, T. V. (2015). Features of local budgets and inter-budgetary relations. *Fynansy, uchet, audyt*, 8, 8–11 [in Russ.].
12. Kaminsjka, I. M. (2008). Diagnosis of financial stability of the regions of Ukraine. *Ekonomichni nauky*, Vyp. 5(20), 168–182 [in Ukrainian].
13. Lysjak, L. V. & Djachenko, M. K. (2011). Assessment of budgetary sustainability: regional aspect. *Visnyk Dnipropetrovsjkoji derzhavnoji finansovoji akademiji. Ser. Ekonomichni nauky*, 2, 62–68 [in Ukrainian].
14. Voznjak, Gh. V. (2016). Methodical tools for assessing the budget support of the region. *Reghionaljna ekonomika*, 1, 110–120 [in Ukrainian].
15. Luchka, A. V. (2009). Budget potential of financial independence of local self-government (Abstract of Ph.D. Thesis). Finance and Credit. Ternopil: Ternopil National Economic University [in Ukrainian].
16. Ljuta, O. V., Bojarko, I. M. & Pighulj, N. Gh. (2012). Improving methods for assessing the financial stability of the local budget. *Aktualjni problemy ekonomiky*, 9(135), 194–201 [in Ukrainian].
17. Vasylj'eva, M. V. (2011). Evaluation of the efficiency and effectiveness of the use of budgetary funds during financial control. *Fynansovaja analytika: problemy y reshenyja*, 13(55), 24–34 [in Russ.].
18. Ananenko, S. A. (2006). Improving budget spending efficiency with RBB analytic capabilities. *Fynansy*, 11, 14–21 [in Russ.].
19. Vakhovych, I. M. & Kaminsjka, I. M. (2009). Financial capacity of the region: diagnostics and support mechanism. Lutsk: Pan Books. [in Ukrainian].
20. Apatova, N. V. & Medzhytova, R. Sh. (2010). Evaluation of the effectiveness of local budgets. *Ekonomyka Kryma*, 4(33), 104–107 [in Ukrainian].
21. Rjabushka, L. B. & Kojlo, V. V. (2013). Analytical assessment of the financial capacity of local budgets in ensuring the socio-economic development of regions. *BIZNESINFORM*, 11, 148–155 [in Ukrainian].
22. Storonjansjka, I. Z., Patycjka, Kh. O. & Prokopjuk, A. (2016). Budget capacity of the regions of Ukraine: comparative analysis and directions of growth. *Visnyk Unyversytetu bankivsjskoji spravy*, 1–2, 10–17 [in Ukrainian].
23. Polishhuk, V. Gh., Vakhnovsjka, N. A. & Ivanova, I. O. (2016). Conceptual model of financial capacity of regions of the state. *Ekonomichnyj forum*, 3, 131–137 [in Ukrainian].
24. Kostyrko, L. A. & Velentejchyk, N. Ju. (2016). Methodical bases of the complex analysis of financial stability of local budgets. *Fynansovyj prostir*, 1, 83–92 [in Ukrainian].
25. Radelyckyj, Ju. O., Pelekhatyj, A. O. & Kvasnij, O. R. (2018). Integral assessment of the level of budget decentralization of the regions of Ukraine. *Visnyk Ljvivsjskogho unyversytetu. Serija ekonomichna*, Vyp. 55, S. 90–101 [in Ukrainian].
26. Dzhaferova, L. R. (2005). Assessment of the priority of the distribution of budgetary resources in the region. *Ekonomika: problemy teoriji ta praktyky*, Vyp. 210, 384–390 [in Ukrainian].
27. State Treasury Service of Ukraine. (2013). On approval of Methodical recommendations for calculating the state of economic security of Ukraine (Order No. 1277, October 29). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> [in Ukrainian].
28. Development of budget decentralization in Ukraine: naukova dopovidj / za red. d-ra ekon. nauk I. O. Luninoji. Kiev : NAN Ukrainy, 2016 [in Ukrainian].
29. Kazjuk, Ja., Demydenko, S. & Vencelj, V. (2018). Financial capacity of budgets of perspective united territorial communities. Materialy Ghrupy finansovogho monitorynghu Centraljnogho ofisu reform pry Minreghioni (za pidtrymky Proghramy «U-LEAD z Jevropoju» ta proektu SKL International) [in Ukrainian].
30. Luchko, M. (2017). Economy of Ukraine: The analysis of the innovative way of the development. *Economics, Management And Sustainability*, 2(2), 95-103 [in Ukrainian]. DOI : <https://doi.org/10.14254/jems.2017.2-2.10>
31. Luchko, M. R. (2018). Decentralization: some issues of the methodology of analysis of the effectiveness of local budget management. *Ghalyckyj ekonomichnyj visnyk*, 2, 121–128 [in Ukrainian].
32. Glonti, V., Zhiyenbayev & M., Manvelidze, R. (2018). «The method of estimating the regional budgetary process», MATEC, Vol. 212, pp. 1–6 [in Georgia]. DOI : <https://doi.org/10.1051/mateconf/201821208029>.

